

„Megasites“, aneb jak archeologické nálezy na Ukrajině obrací vědomosti o vzniku měst vzhůru nohama

Dávné dějiny zemí okolo Černého moře jsou zaplaveny zlatem – to je alespoň názor většiny obyčejných turistů při návštěvě muzeí v Sofii, Kyjevě nebo Tbilisi.

Výsledkem je, že v prehistorii (či někde v protohistorii) těchto zemí není složité si představit odkazy aristokraticky vedených kmenů v jejich honosných hrobkách plných pokladů. Je pravdou, že můžeme narazit i na takovéto nálezy, například v západní části černomořské oblasti, kterou nyní tvoří bulharské město Varna. Jedná se o nezvyklou lokalitu, jelikož tato pohřebiště pochází z doby, kterou místní archeologové záhadně umisťují do doby měděné (cca. 5 000 let před n. l.)

Ale jak se ukázalo, toto není všechno. Velkolepé hrobky válečníků v podstatě nejsou tou nejzajímavější částí prehistorie tohoto kraje – byla zde nalezena města. Archeologové z Ukrajiny a Moldávie na ně poprvé narazili v 70. letech 20. století, když začali nalézat sídelní útvary, které byly daleko starší a rozsáhlejší než ty, se kterými se do té doby setkali.*

Nebyly nalezeny žádné doklady o tom, že by v těchto městech existovala jakákoliv forma vládnoucí třídy. Tyto obrovské osady měly, jak by řekli evolucionisté, všechny charakteristické znaky jednoduchých společností.

Není složité si vybavit dílo s názvem “Ti, kdož odcházejí z Omélasu” od Ursuly Le Guin, které pojednává o fiktivním městě Omélas, kde neexistuje panovníci, války, otroci či tajná policie. Le Guin se k této problematice vyjádřila tak, že máme tendenci označovat takovéto komunity jako “jednoduché”, avšak obyvatelé Omélasu “nebyli prostí, prostí pastýři, ušlechtilí divoši či nevýrazní utopisté – byli lidmi neméně komplikovanými, než jsme my. Pedantští a sofistikovaní soukmenovci nás totiž učí, že brát v potaz štěstí a radost je něco poněkud hloupého”.

*Většina dokladů tohoto výzkumu, který byl popsán výhradně v ruštině, přesahovala standardy té doby. Obsahoval letecké fotografie, podpovrchové průzkumy a opatrně prováděné vykopávky. Anglicky tuto problematiku shrnují Videiko 1996; Menotti a Korvin-Piotrovsky 2012.

„Megasites“, aneb jak archeologické nálezy na Ukrajině obrací vědomosti o vzniku měst vzhůru nohama

Dávné dějiny zemí okolo Černého moře jsou zaplaveny zlatem – to je alespoň názor většiny obyčejných turistů při návštěvě muzeí v Sofii, Kyjevě nebo Tbilisi.

Proto v těchto zemích pojem "pravěk" (nebo někdy "protohistorie") vždy evokoval odkaz aristokratických kmenů a bohatých hrobek plných pokladů. Takové hrobky se zde jistě nacházejí. Na západním křídle regionu, v Bulharsku, začínají zlatem prosyceným pohřebištěm ve Varně, které je podivně umístěno do doby, kterou regionální archeologové označují jako dobu měděnou, odpovídající pátému tisíciletí před naším letopočtem.

Ukázalo se však, že to nebyl celý příběh. Velkolepé hrobky bojovníků totiž možná ani nejsou tím nejzajímavějším aspektem prehistorie regionu. Existovala také města. Archeologové z Ukrajiny a Moldávie na ně poprvé narazili v 70. letech 20. století, když začali nalézat sídelní útvary, které byly daleko starší a rozsáhlejší než ty, se kterými se do té doby setkali.

Nebyly nalezeny žádné důkazy o centralizované vládě nebo správě - nebo dokonce o nějaké formě vládnoucí třídy. Jinými slovy, tato obrovská sídliště měla všechny znaky toho, co by evolucionisté nazvali "jednoduchou", nikoli "složitou" společností.

Není složité si vybavit dílo s názvem „Ti, kdož odcházejí z Omélasu“ od Ursuly Le Guin, které pojednává o fiktivním městě Omélas, kde neexistuje panovníci, války, otroci či tajná policie. Le Guin se k této problematice vyjádřila tak, že máme tendenci označovat takovéto komunity jako „prosté“, ale ve skutečnosti tito obyvatelé Omélasu „nebyli prostí lidé, nebyli to tupí pastýři, ušlechtilí divoši, vlídní utopisté. Nebyli o nic méně složití než my. Problém je jen v tom, že pedantští a sofistikovaní soukmenovci nás totiž učí, že brát v potaz štěstí a radost je něco poněkud hloupého“.

[22] Většina těchto výzkumů (publikovaných výhradně v ruštině) byla na tehdejší poměry špičková, včetně leteckého snímkování, podpovrchové prospekce a pečlivých vykopávek. Shrnutí a popisy v angličtině viz Videiko 1996; Menotti a Korvin-Piotrovskij 2012.